

Bijlage 2

Transitievisie Warmte gemeenten Uden en Landerd Notitie gemeenteraad raadsavond 31 mei 2021

Doel van de notitie

Deze notitie heeft als doel de raad te informeren over de voortgang van de Transitievisie Warmte (TVW) Uden en Landerd en over de behaalde tussenresultaten. Wij sluiten deze notitie af met een drietal discussiepunten ten aanzien van de TVW en het vervolg, ter bespreking met u op de raadsavond van 31 mei.

1. De transitie naar aardgasvrij

Nederland heeft in het klimaatakkoord van 2019 afspraken gemaakt over het terugdringen van broeikasgassen. Als een van de onderdelen heeft het rijk het doel gesteld om in 2050 een volledig aardgasvrije gebouwde omgeving te hebben. Om dat te behalen is vastgesteld in het Klimaatakkoord dat een kwart van de woningen in 2030 aardgasvrij is. We ruilen de gasgestookte cv-ketels in voor aardgasvrije warmteoplossingen.

Vanuit het rijk hebben gemeenten in Nederland de opdracht gekregen om voor het einde van 2021 een Transitievisie Warmte op te stellen. Deze transitievisies laten zien in welke gebieden, wanneer en hoe de gemeente samen met de bewoners en andere belanghebbenden als eerste aan de slag gaat om ze aardgasvrij te maken of daarop voor te bereiden. Hierbij verkent de Transitievisie Warmte welke alternatieven voor aardgas daarvoor het meest kansrijk lijken.

Daarnaast biedt de Transitievisie Warmte gelegenheid om uitgangspunten vast te leggen. Om de visie actueel te houden, wordt de TVW minstens elke 5 jaar geüpdatet.

De vervolgstap na de Transitievisie Warmte is om wijkuitvoeringsplannen op te stellen i.s.m. bewoners en bedrijven waarin een gekozen startgebied verder wordt onderzocht (welke kansrijke alternatieven, wat zijn de investeringen en opbrengsten, welke andere ontwikkelingen zijn gaande binnen het gebied?). En dat op basis van deze analyse, een concreet plan voor de uitvoering wordt opgesteld.

De huidige projecten in het landelijke Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) leren ons dat om daadwerkelijk stappen te zetten richting aardgasvrij het volgende nodig is (deze punten zijn niet specifiek voor uw gemeente vastgesteld, dit zijn algemene conclusies uit trajecten die in andere gemeenten lopen):

- Middelen vanuit de landelijke overheid voor de regie van de warmtetransitie door gemeenten (voor het opstellen van de Transitievisie Warmte en een eerste stap richting de Wijkuitvoeringsplannen zijn al middelen beschikbaar);
- Financiële middelen (al dan niet vanuit de landelijke overheid) om projecten voor alle betrokkenen aantrekkelijk te maken;
- Om de warmtetransitie succesvol te kunnen doorlopen is het belangrijk dat in de wetgeving duidelijke spelregels worden vastgelegd over de deelname en het bepalen van de einddatum voor de levering van aardgas. Op dit moment is hier nog niets over duidelijk, dat moet in de komende jaren uitgezocht en geïmplementeerd worden.

In de TVW verkennen we daarom niet alleen de kansrijke startgebieden, maar stellen we ook i.s.m. de stakeholders, het college en u als raad een ambitie en strategie op t.a.v. het vervolg op de TVW. Daartoe stellen we u een viertal vragen op het einde van deze notitie.

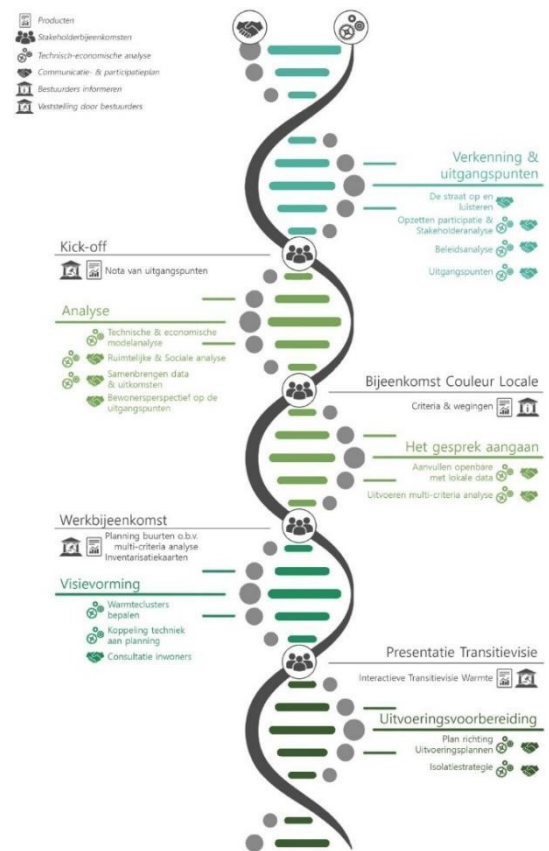
2. Wie praten er mee?

De gemeenten Bernheze, Uden, Landerd en Boekel werken samen aan het opstellen van de Transitievisie Warmte. In 5 stappen wordt toegewerkt richting de TVW (zie figuur 1). Hierin loopt het techno- economische spoor parallel met het participatie- en communicatiespoor. Wij bevinden ons nu in de visievormingsfase (stap 4).

De Transitievisie Warmte wordt door de gemeente in samenwerking met stakeholders opgesteld. Het betreft zowel interne gemeentelijke stakeholders als externe stakeholders. De interne stakeholders betreft een groep van verschillende beleidsmedewerkers (duurzaamheid, wonen, communicatie, openbare ruimte, sociaal domein).

De externe (technische en sociale) stakeholders zijn vanaf de start betrokken d.m.v. een kick-of, informatiewebinar, 1-op-1 stakeholdergesprekken en verschillende stakeholders-bijeenkomsten.

De stakeholders die in Uden en Landerd meepraten zijn: ONS Welzijn, Area Wonen, Gebiedsplatform Centrum, SBBU, Uden naar de Toekomst, Energie Coöperatie Uden, overige gebiedsplatformen en Dorpsraad Volkel, Mooiland, Dorpsraad Reek, Dorpsraad Zeeland en Natuurlijk Schaijk.

We zijn tevens in gesprek gegaan met de inwoners van de gemeente over de uitgangspunten en beslisriteria van de transitievisie warmte: Wat vinden bewoners belangrijk in de overgang naar aardgasvrij? Welke zorgen hebben ze? In hoeverre zijn ze zelf al aan de slag met de opgave? En welke criteria bepalen waar de transitie start? Deze inbreng is verwerkt in het bepalen van kansrijke gebieden richting aardgasvrij. De inbreng is opgehaald via:

- Een online enquête met 585 respondenten in Uden en 275 in Landerd. Voorafgegaan door een gemeente-brede brievenbus campagne, waarin inwoners werden gevraagd mee te denken over de warmtetransitie in hun gemeente;
- Enkele telefonische diepte-interviews.

3. Wat zijn de hoofdlijnen die wij nu zien?

De opgave

De opgave in Uden en Landerd bestaat uit circa 25.000 woningen en 2.700 utiliteitsgebouwen die de komende decennia aardgasvrij moeten worden gemaakt. Als we kijken naar de totale CO₂-uitstoot van Uden en Landerd, is te zien dat het aardgasverbruik in de gebouwde omgeving momenteel zorgt voor 23% van het totaal (Klimaatmonitor, 2019).

4. De analyse

Warmtetechnieken: wat is er mogelijk in Uden en Landerd?

- De potentie voor energiebesparing is groot in de gemeenten, zowel voor corporaties als particulieren. Het merendeel van de gebouwen is naoorlogs. Voor deze gebouwen zijn er vaak nog veel isolatiemaatregelen toe te passen.
- Er zijn geen bestaande hoge temperatuur warmtebronnen in Landerd. In Uden zijn 2 bestaande hoge temperatuur warmtebronnen waarvan er 1 in de buurt van een warmtecluster ligt (C&T Technics). In het zuiden van de gemeente Uden is er potentie voor energie uit oppervlaktewater (de Leijgraaf), in het noorden van Landerd ook (Oude Maas). Daarnaast zijn er verschillende lagetemperatuur warmtebronnen in de gemeenten (Ziekenhuis, zwembad en verschillende supermarkten en bakkerijen).
- De kansen voor grootschalige warmtenetten zijn beperkt. Analyses van de maatschappelijke kosten (PBL; CEGOIA) i.c.m. de beschikbaarheid van bronnen laten zien dat vooral potentie is voor individuele technieken: de hybride en all-electric warmtepomp. Wel zijn er kansen voor kleinschalige lage- of middentemperatuur warmtenetten in de woonkernen.
- Op korte termijn (tot 2024) zijn er mogelijk meekoppelkansen met de gasvervangingsopgave in met name Uden.

Resultaten van de enquête en interviews: hoe kijken onze inwoners naar de opgave?

- Een groot deel van de gesproken bewoners is al bezig met het verduurzamen van hun woning of leefstijl (zonnepanelen, isolatie van de woning, duurzaam gedrag, etc.). Of ze zijn daartoe bereid. Echter, het aardgasvrij maken van de eigen woning staat vaak op de laatste plaats en is voor velen helemaal nog niet aan de orde. Er is wel veel draagvlak voor isoleren.
- Het merendeel van de respondenten vindt het belangrijk dat de gemeente aan de slag gaat met het verduurzamen van woningen.
- De grootste zorgen en aandachtspunten vanuit inwoners: 1) betaalbaarheid, 2) dat de oplossing echt groen is 3) keuzevrijheid 4) dat ze ontzorgd worden 5) dat ze (veel) overlast gaan ondervinden.
- Grote groep die betrokken wil blijven in de toekomst (ca. 400 bewoners); een groep bestaande uit zowel de voorstanders als de critici.

Uitkomsten stakeholdersgesprekken: welke kansen dragen onze stakeholders aan?

- De stakeholders, en met name woningcorporatie, pleiten een stap voor stap aanpak m.b.t. het vervolg:
 - o Begin gemeentebreed met het transitie-proof maken van de woningen door de woningen te isoleren.
 - o Start tegelijkertijd aan de achterkant in meerdere gebieden met verder onderzoek (technieken, business cases, etc.) om vervolgens verdere stappen te ondernemen in die gebieden die echt kansrijk blijken
- Sluit aan bij buurtinitiatieven ("daar zit de energie") ondersteun deze zoveel mogelijk als gemeente.
- Werk aan communicatie: Betrek de bewoners (en agrariërs, bedrijven en organisaties) en deel kennis en dilemma's.
- maak de warmtetransitie ook 'leuk' door 1) projecten, early adopters en praktische voorbeelden in de spotlight te zetten 2) ook te focussen op de voordelen en lokale koppelingen (integrale wijkaanpak). Hoe concreter de communicatie hoe beter.

5. De conclusie

De voorlopige conclusie van bovenstaande analyse is tweeledig:

- We benoemen kansrijke gebieden waar gestart kan worden met verder onderzoek naar het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Denk hierbij aan een haalbaarheidsonderzoek/opstellen business cases i.s.m. de key- stakeholders in het desbetreffende gebied.
- Daarnaast zijn er maatregelen waarmee sowieso gestart kan worden in de hele gemeente.

Conclusie 1: Kansrijke gebieden om te starten

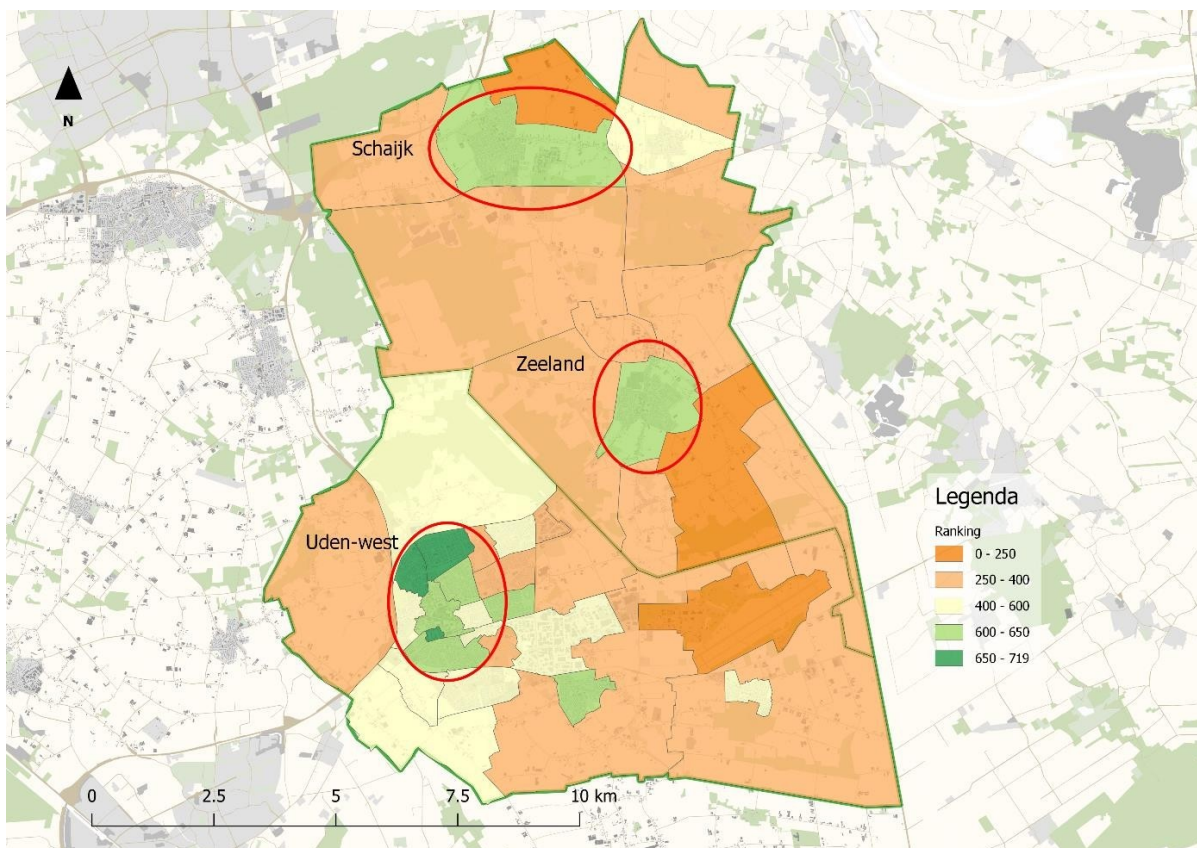
We hebben een Multi criteria analyse (MCA) uitgevoerd om in kaart te kunnen brengen waar kansen liggen om voor 2030 te starten met het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Met de ambtelijke tafel en de stakeholderstafel is bepaald welke criteria hierin leidend zijn. Op basis van gegevens die we over de buurten in Uden en Landerd hebben verzameld, krijgen alle buurten per criteria een score. De scores worden vervolgens vermenigvuldigd met een weging en opgeteld tot een totaalscore per buurt.

Samen met de raad, de stakeholderstafel en via de bewonersenquête is een weging toegekend aan de criteria:

- Maatschappelijke kosten;
- Gebruik maken van aanwezige bronnen;
- Inkomen bewoners (betaalbaarheid);
- Technische staat gebouwen, grootste energiebesparing;
- Aandeel corporatiewoningen, corporatie als startmotor;
- Aanwezigheid van meekoppelkansen, warmtetransitie koppelen aan bestaande initiatieven en natuurlijke momenten;
- Aanwezigheid van draagvlak.

De stakeholderstafel is verdeeld over de vraag waar te starten. Een deel vindt het belangrijk te starten daar waar de gebouwen al het meest geschikt zijn om van het aardgas af te gaan en een ander deel daar waar de grootste energiebesparing te behalen valt.

Uit de MCA komen vooral buurten in de kernen in Uden en Landerd naar voren als kansrijke startgebieden. Bij de gemiddelde weging van stakeholders, de raad en de bewoners zijn dit de volgende buurten (zie ook afbeelding, groene kleuren betekenen eerder starten met uitvoering warmtetransitie):

- Uden West (Bitswijk, Bogerd-Vijfhuis, Flatwijk, Hoevenseveld, Centrum, Raam en Zoggel) In de gemeente Uden is een cluster van een 7-tal buurten kansrijk. In deze buurten is het isolatieniveau al redelijk en deels mogelijk al voldoende. De woningbouw is eenduidig en een aanzienlijk deel is corporatiebezit wat een collectieve (isolatie) aanpak makkelijker maakt. Een deel van de woningen heeft een lage WOZ-waarde. Voor Flatwijk, Centrum en Zoggel zijn er kansen voor een MT warmtenet, mogelijk in combinatie met aquathermie via de Leijgraaf of restwarmte vanuit C&T Technics. Verder ligt individuele verwarming met een (hybride) warmtepomp het meest voor de hand. In deze buurten liggen kansen voor het koppelen met werkzaamheden (riool, nieuwbouw, infra,...).
- Schaijk
In Schaijk is het isolatieniveau redelijk en bij de jongere woningen mogelijk al voldoende. Er hoeft dan niet of nauwelijks geïsoleerd te worden en de woningen zijn geschikt voor individuele warmtepompen. De woningbouw is eenduidig wat een collectieve (isolatie) aanpak mogelijk maakt (voornamelijk in het

noord-oosten en westen van Schaijk). In deze buurt bevindt zich een aanzienlijk aandeel corporatiewoningen. Mogelijk is hier deels lagetemperatuur warmte te benutten van de supermarkten. Ook zijn er in Schaijk kansen voor het koppelen met nieuwbouw & werkzaamheden riool & hemelwater wanneer dit niet al de komende jaren plaats vindt.

- Zeeland

In Zeeland is het isolatieniveau wisselend maar bij de jongere woningen (noord-westen en zuid-oosten van Zeeland) mogelijk al voldoende. Er hoeft daar dan niet of nauwelijks geïsoleerd te worden en deze woningen zijn geschikt voor individuele warmtepompen. De woningbouw is een mix wat een collectieve (isolatie) aanpak lastiger maakt, met uitzondering van de gebieden ten oosten en westen van het centrum. Daar is wel een collectieve isolatieaanpak mogelijk.

In Zeeland liggen kansen voor het koppelen met nieuwbouw & werkzaamheden riool & hemelwater en herontwikkeling centrum wanneer dit niet de komende jaren plaats vindt.

Conclusie 2: gemeentebrede, no regret maatregelen:

- Start met een isolatieprogramma voor alle woningen in de gemeente. Het merendeel van de gebouwde omgeving in Uden en Landerd zal overgaan op lage- of middentemperatuur verwarming, veelal individueel (een elektrische of hybride warmtepomp) en in sommige gebieden wellicht collectief met een kleinschalig warmtenet. Veel van de gebouwen zijn nu nog niet geschikt om met lagetemperatuur te verwarmen, maar moeten verder worden geïsoleerd.
- Speel in op de natuurlijke momenten waarop bewoners met hun huis aan de slag gaan om 1) te isoleren en 2) daar waar de gebouwen al geschikt zijn, over te gaan op een elektrische of hybride warmtepomp. In een gemeente ter grootte van Uden en Landerd zijn er elke week wel enkele woningen waar zo een natuurlijk moment plaatsvindt (opknappen woning, gezinsuitbreiding, pensionering). Ondersteun dit als gemeente en zet ook succesvolle projecten in de kijker.
- Sluit aan bij en ondersteun lokale (buurt-)initiatieven. De transitie wordt kansrijker als er een gezamenlijk initiatief is en daardoor ook draagvlak is georganiseerd voor aardgasvrij.

6. Het vervolg: richting een TVW

De komende maanden werken we verder aan het opstellen van de TVW. We werken toe naar een interactief document (via Storymaps, online te raadplegen). De planning om hiertoe te komen is als volgt:

- **Juni 2021: opstellen concept TVW.**
- **Juli 2021: feedback ophalen.** Het eerste concept van de visie sturen we rond voor een digitale consultatieronde aan zowel de bestuurlijke tafel, de ambtelijke tafel als de stakeholderstafel. Dit concept leggen we ook voor aan de inwoners. De feedback verwerken we in het uiteindelijke visiedocument.
- **Juli 2021: uitvoeringsvoorbereiding.** Om een soepel overgangsproces te realiseren richting de wijkontwikkelings- en uitvoeringsfase, stellen we een uitvoeringsvoorbereiding op. Dit document beschrijft de acties die noodzakelijk zijn voor de interne organisatie, het stakeholdersmanagement, de mogelijk te ontwikkelen instrumenten en de wijze van betrokkenheid van inwoners, organisaties en bedrijven bij de uitvoering van de warmtetransitie.
- **Juli 2021: presentatie visiedocument aan bestuurders en stakeholders**
- **Aug 2021: definitieve TVW naar de gemeenteraad ter vaststelling**

7. Welke vragen hebben wij aan u als gemeenteraad?

- a) **Wat is uw ambitieniveau? Focussen we in uw gemeente voor 2030 op het starten/besparen of hoe dan ook een wijk van het aardgas voor 2030?**
- b) **Kunt u de conclusies en resultaten (onder 3) volgen en zijn ze logisch? Liggen ze in de lijn der verwachting? Zo niet, waarom niet?**
- c) **Wat is uw visie op de betrokkenheid van inwoners in het vervolg van dit proces:**
 - Welke zeggenschap ligt bij de bewoners, welke bij de gemeente?
 - Welke rol hebben eventuele bewonersinitiatieven?
- d) **Wat is uw visie op uw eigen betrokkenheid?**